

Категоризация на неевропейски вируси по растения от род *Fragaria* L.

По искане на Европейската комисия (ЕК), панелът по здраве на растенията към Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) публикува на 30 септември 2019г. категоризация на неевропейски вируси по растения от род *Fragaria* L за територията на Европейския съюз (ЕС).

Дванадесет от категоризираните вируси (FCCV, FCILV, SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SNSV, SPaV, SPV-1, SPMYEV, SVBV и ToRSV) са идентифицирани и за тях има молекулярни, серологични и биологични методи за откриване. За два от вирусите (SLCV и StLV) има много ограничена информация и категоризацията им не е била завършена.

Категоризираните вируси биха могли да се установят на територията на ЕС, тъй като климатичните условия са благоприятни за развитието им, а растенията гостоприемници са често срещани в целия ЕС.

Неевропейските вируси по растения от род *Fragaria* L са включени като карантинни вредители в приложение I част A раздел I към Директива 2000/29/ЕО¹ на Съвета и не е известно да присъстват в ЕС като вредители, които представляват риск

Извършената категоризация е за следните неевропейски вируси по растения от род *Fragaria* L - *Fragaria chiloensis cryptic virus* (FCCV), *Fragaria chiloensis latent virus* (FCILV), *Strawberry chlorotic fleck-associated virus* (SCFaV), *Strawberry crinivirus 3* (SCrV-3), *Strawberry crinivirus 4* (SCrV-4), *Strawberry latent virus* (StLV), *Strawberry latent C virus* (SLCV), *Strawberry leaf curl virus* (StLCV), *Strawberry necrotic shock virus* (SNSV), *Strawberry pallidosis-associated virus* (SPaV), *Strawberry polerovirus 1* (SPV-1), *Strawberry pseudo mild yellow edge virus* (SPMYEV), *Strawberry vein banding virus* (SVBV), *Tomato ringspot virus* (ToRSV). Повечето от тях (FCILV, SCFaV, SNSV, SPaV, SPMYEV, SVBV и ToRSV) са официално класифицирани от Международния комитет по таксономия на вирусите (ICTV - International Committee on Taxonomy of Viruses). Вирусите FCCV,

¹ Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 година относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността; OJ L 169, 10.7.2000, стр. 1–112

SCrV-3, SCrV-4, StLCV и SPV-1 все още не са официално класифицирани, главно защото са открити наскоро и/или наличната информация за класификацията им не е категорична. Въпреки това, техните молекулярни и/или биологични особености са позволили предварителната им класификация като нови видове с установени родове. Вирусите SLCV и StLV, са изключени от по-нататъшна категоризация, поради голямата несигурност относно тяхната идентичност.

Географско разпространение

За разглежданите неевропейски вируси по растения от род *Fragaria* L, има съобщения от Африка, Америка, Азия, Океания и Европа от държави извън ЕС. Два вируса (SVBV и ToRSV) по *Fragaria*, са докладвани от някои държави-членки на ЕС, но те имат силно ограничено разпространение или преходен статус и имайки предвид това обстоятелство, работната група към панела по здраве на растенията е счела, че тези вируси отговарят на дефиницията за неевропейски вируси.

Неевропейските вируси по растения от род *Fragaria* L (FCCV, FCILV, SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SNSV, SPaV, SPV-1, SPMYEV, SVBV и ToRSV) не присъстват на територията на ЕС – вредителите са включени в приложение I част А раздел I² [(г) т.4, т.5 л), н)] към Директива 2000/29/ЕО като вредители, за който няма данни да се срещат в някоя област на общността и въвеждането и разпространението им във всички държави членки е забранено.

Растения гостоприемници

Повечето от вирусите, категоризирани в настоящето становище, са докладвани само по растения от род *Fragaria* L (културни и диви видове), но вирусите ToRSV и SNSV могат да заразяват и растения *Rubus* spp. Трябва да се има предвид, че всички тези вируси могат да имат и други естествени гостоприемници.

Пътища за навлизане в ЕС

Основният път за потенциално навлизане на неевропейските вируси по растения от род *Fragaria* L в ЕС е чрез търговския обмен и движение на заразени растения за засаждане от *Fragaria*.

² Приложение I Част А - вредители, чието въвеждане и разпространение във всички държави-членки е забранено; Раздел I - вредители, за които няма данни, че се срещат в някоя област на общността и които са от значение за цялата общност към Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

Друг потенциален път за навлизане на тези вируси на територията на ЕС е чрез естествени гостоприемници, различни от *Fragaria*, семена, полени и/или вектори.

- Пътят за навлизане чрез растения за засаждане на *Fragaria*, с изключение на семена, е частично регулиран за всички вируси, които са обект на тази категоризация, тъй като те присъстват в страни, от които е разрешен вноса на растения *Fragaria* за засаждане.

- Пътят за навлизане чрез естествени гостоприемници, различни от *Fragaria* се счита за частично регулиран за вирусите SNSV и ToRSV.

- Пътят за навлизане чрез семена на *Fragaria* е отворен за вирусите FCCV, FCILV и SNSV, а за ToRSV- вероятно отворен. За останалите вируси не се съобщава да се предават чрез семена.

- Пътят за навлизане чрез полени на *Fragaria* е частично регулиран за вирусите FCCV, FCILV, SNSV и ToRSV. За останали вируси не се съобщава да се предават чрез полен.

- Пътят за навлизане чрез:

- векторни нематоди е частично регулиран за ToRSV. Въпреки че вносът на почва и растежни среди в ЕС е забранен, нематодите могат да навлязат в ЕС с почва и растежни среди, прикрепени към растенията за засаждане, внесени от страни в които тези вектори присъстват. Освен това, тези вируси имат гостоприемници, различни от *Fragaria*, които може да не са или само частично контролирани от действащото Европейско законодателство.

- вектори от тип членестоноги (*Atropoda*) се счита за отворен за вирусите SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SPaV, SPMYEV и SVBV, с изключение на StLCV, за който пътят за навлизане чрез *B. tabaci* се счита за затворен. За SPV-1 пътят за навлизане се счита за възможно отворен, тъй като при него все още не е идентифициран вектор.

- за вирусите FCCV, FCILV и SNSV не се съобщава да се предават чрез вектори.

Установяване и разпространение в ЕС

Растителните видове род *Fragaria*, както и другите естествени гостоприемници на категоризираните неевропейски вируси са широко разпространени в целия ЕС. Екоклиматичните условия в ЕС също не са ограничаващ фактор за установяване и разпространение на тези вируси и се предполага, че ако те навлязат в ЕС, има реална опасност да се установят и разпространят на територията му.

След установяването си, разпространението на всички неевропейски вируси, обект на тази категоризация, могат да се пренесат основно чрез заразен посадъчен материал. Някои от тях, локално могат да се предават чрез заразени инструменти, семена, полени и вектори.

Икономическо въздействие

При евентуално въвеждане на вирусите SCFaV, StLCV, SNSV, SPaV, SVBV и ToRSV на територията на ЕС може да се очаква пряко икономическо въздействие, поради значителното намаляване жизнената сила и продуктивността на растенията *Fragaria* и другите гостоприемници, както и върху качеството на плодовете им.

При евентуално въвеждане на вирусите FCCV, FCILV и SPMYEV не се очаква икономическо въздействие, тъй като тези вируси не са проявили симптоми по растения *Fragaria* или по други гостоприемници.

При евентуално въвеждане на вирусите SCrV-3, SCrV-4 и SPV-1, работната група не е могла да стигне до заключение, поради липсата на категорични данни за проява на симптоми по растения *Fragaria* L.

Мерки и методи за контрол

Фитосанитарните мерки за контрол на неевропейските вируси FCCV, FCILV, SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SNSV, SPaV, SPV-1, SPMYEV, SVBV и ToRSV, които могат да навлязат чрез растения за засаждане на *Fragaria*, с изключение на семена са посочени в приложения III, IV и V³ към Директива 2000/29/ЕО на Съвета.

Мерките за контрол срещу навлизане на вирусите SCrV-3, SCrV-4, StLCV чрез вектори и нематодните вектори на ToRSV са изброени в същата Директива 2000/29/ЕО.

Други мерки за контрол срещу разпространение на вирусите SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SPaV, SPMYEV, SVBV и вероятно за SPV-1 са химическа обработка на културите включително репродуктивния материал. За всички категоризирани вируси в

³ Приложение III част А растения, растителни и други продукти, въвеждането на които е забранено във всички държави-членки; Приложение IV, част А, специални изисквания, които трябва да бъдат установени от всички държави-членки относно въвеждането и движението на растения, растителни и други продукти на територията на държавите-членки, раздел I - растения, растителни и други продукти с произход трети страни, раздел II - растения, растителни и други продукти с произход от Общността; Приложение V растения, растителни и други продукти, които трябва да бъдат обект на фитосанитарна проверка (на мястото на производство, в случай че са с произход от общността, преди да бъдат пуснати в движение в рамките на общността – в страната на произход или на изпращане, в случай че са с произход от трети страни), преди да получат разрешението за влизане в общността. Част А Растения, растителни продукти и други продукти с произход от Общността, раздел I - растения, растителни продукти и други продукти, които са потенциални носители на вредни организми, имащи отношение към цялата Общност и които трябва да бъдат придружени от фитосанитарен паспорт.

това становище други мерки за контрол срещу въвеждане, установяване и разпространение са: поставяне на растенията гостоприемници под карантина след влизане и други ограничения на движението в страната вносител, изискване на фитосанитарен сертификат и растителен паспорт, сертифициране на репродуктивния материал и извършване на наблюдения.

Други допълнителните и поддържащи мерки за контрол за намаляване риска от въвеждане, установяване и разпространение на неевропейски вируси по растения от род *Fragaria* L на територията на ЕС са посочени в панела по здраве на растенията на ЕОБХ, 2018a,b ⁴.

Заключение

Вирусите по растения от род *Fragaria* L SCFaV, StLCV, SNSV, SPaV, SVBV и ToRSV отговарят на всички критерии, оценени от ЕОБХ, за да бъдат класифицирани като потенциални карантинни вредители за ЕС.

Вирусите FCCV, FCILV и SPMYEV не отговарят на критерия за отрицателно икономическо въздействие в ЕС. За вирусите SCrV-3, SCrV-4 и SPV-1 панелът по здраве на растенията към ЕОБХ не е могъл да направи заключение относно потенциалните последици от тях за територията на ЕС. Въпреки това те отговарят на всички останали критерии, оценени от ЕОБХ, за да бъдат квалифицират като потенциални карантинни вредители за ЕС.

Всички вируси, категоризирани в настоящото становище, не отговарят на критериите, оценени от ЕОБХ, за да бъдат квалифицират като потенциални контролирани некарантинни вредители за Съюза.

Значение за България

Към настоящия момент неевропейските вируси по растения от род *Fragaria* L FCCV, FCILV, SCFaV, SCrV-3, SCrV-4, StLCV, SNSV, SPaV, SPV-1, SPMYEV, SVBV и ToRSV не присъстват в ЕС и Р България и се считат за потенциални карантинни вредители за територията на ЕС.

⁴ [Annex C Information sheet 1.01 Growing plants in isolation or under exclusion conditions.docx](#)
[Annex C Information sheet 1.04 Chemical treatments on consignments or during processing.docx](#)
[Annex C Information sheet 1.05 Cleaning, disinfection and disinfection \(sanitation\) of facilities, tools and machinery.docx](#)
[Annex C Information sheet 1.08 Physical treatments on consignments or during processing.docx](#)
[Annex C Information sheet 1.12 Roguing and pruning.docx](#)
[Annex C Information sheet 2.02 Laboratory testing.docx](#)
[Annex C Information sheet 2.05 Certified and approved premises.docx](#)
[Annex C Information sheet 2.07 Delimitation of buffer zones.docx](#)

При неспазване на фитосанитарните мерки за контрол, посочени в Директива 2000/29/ЕО на Съвета, може да се очаква отрицателно икономическо въздействие, както за България, така и за Европа.

При обследване и съмнение за наличие на симптоми, е необходимо незабавно да се уведомят официалните органи, контролиращи карантинните вредители.

Ранното им откриване би могло да помогне за управлението им в България.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2019. Scientific Opinion on the pest categorisation of non-EU viruses of *Fragaria* L. EFSA Journal 2019; 17(9):5766, 69 pp,

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2019.5766>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:
<http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Татяна Величкова, главен експерт, Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 07.10.2019 г.